

# UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januvárja 1884. l.

XXIV. leto.

## Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

22.

„Vsi pojte rakom žvižgat  
Lažnjivi pratikarji!“ Preširen.

Filozofi, ki sedé „od zore do mraka, od mraka do dné“ za pečjó, in katerih duševni proizvodi so odvisni več ali manj od večje ali manjše temperature pečí, ti filozofi trdijo, da so ljudje po mestih bolj nemoralični, nego na kmetih. S ponosom kažó oni na Rovte, ter pravijo: Tje pojdi pregrešna duša, tam bodeš videla, kakó se žíví čednostno! Lepa hvala vam vi, zapečni filozofi. Toda jaz vam ne verjamem vsega kar takó. Tudi v Rovtah ni več one nepokvarjenosti, kakor je bila ta čas, ko se je vaš pra-pra-praded ženil. Resnica je, da se po mestih izlega popačenost; ali ona ne ostane le v njih, ampak zapusti tudi mestno ozidje, ter gre potem h kmetu, kateri se je tudi poprime, ter se je še huje drží potem, nego meščan. Tudi Rovte niso več one čestitljive Rovte, o katerih poje takó krasno naš Preširen. Tudi v Rovtah rabijo užé na mestu besede: popačen tujko „ferderban“; in s to „ferderbano“ tujko je prišla tudi „ferderbanost“ tje.

Ali da niso Rovte dan danes tudi užé tako pokvarjene, kakor večja mesta, kriv je temu le vzrok, da nimajo v njih ljudje toliko sredstev, nego po mestih. Rovtar greší bolj na tihem; njega pregrehe ne pridejo tako lahko v časopise, kakor meščanske, in zato, ker se tako redko čuje kaj o njem, sodijo in sklepajo zapečni filozofi: Rovtar je moraličen skozi in skozi.

Meščan ima več priložnosti, da se popači. Prvič ima on več potrebščin, nego Rovtar. On uživa lahko mnogo pikantniša jedila in pije pijače, katere mu prehitro razgrejejo krí. In kaj sledí temu? Človek, kojemu je zavrela enkrat krí, ne vpraša rad, je-li to prav, kar hočem storiti, ali ní prav. A kdor se ne vpraša vedno tako pri svojem dejanji in nehanji, ta zaide prelehko na kriva pota.

Toda Rovtar — porekó oni prej imenovani modrijani — Rovtar ne vé o vsem tem nič. Žganjci in mleko, pri katerem se tako dobro imá, kakor kralj pri pečenki, ga ne zapelje na kriva pota. — Res je, dragi moji premodri modrijani: žganjci in mleko še ni nikogar zapeljalo, ali vaš Rovtar pije tudi žganje. In to ga bode pokopalo. Le zapustite malo vaš prostorček za pečjó, ter idite malo ven v bližnjo vasico. Stopite v prvo gostilnico, ter oglejte si malo pívce in njih pijačo. Ne bodete jih našli mnogo, ki pijó vino, največ jih je, ki si namakati menijo grlo z žganjem. Vino je predrago; kmetič

nima toliko borov, da bi se mogel opijaniti ž njim, in zato pije žganje. Pijan vender mora biti kmet vsaj vsako nedeljo; če ni, meni, da ni človek.

Dosti se je užé pisalo in govorilo zoper to pijačo. Po neki národní pripovedki so stavili trije hudiči v peklu, kateri izmej njih bode največ ljudi pripravil v pekel. Podali so se na zemljo. Prvi je učil ljudi vojskovati in pobijati se. Spravil jih je mnogo v pekel, vender ne toliko, kakor drugi, ki jih je učil kvartati; in ta zopet tudi ne toliko, kakor tretji, ki jih je učil piti žganje. Ljudstvo samo je tedaj obsodilo to pijačo, a vender jo pije tako rado.

Žganje oslabi teló. V slabem telesu biva — po nekem pregovoru — tudi slab duh. Slabo teló je pravo gnjezdo vseh grdih strasti; in čem slabeje postaje ono, tem močnejše postajajo strasti. Zato žganje ni samo vir hitrega propada telesnega, nego tudi vir ne-nravnega življenja.

Zastonj je vse, kar se piše zoper to pijačo, dokler ne bode postalo boljši kup vino in pivo, in dokler ne bode izprevidel kmet, da mu ni treba biti pijanemu vsako nedeljo. Ni ravno potreba, da je vino in pivo tako drago; ali vinski kupčevalci in pivarnarji ne bi mogli imeti drugače toliko premoženja, kakor ga imajo zdaj.

Drugič se meščan mnogo ložje spači, nego kmet, ker mnogo ložje prebira proizvode neke literature, katero je iznašel neki četrti hudič. V to vrsto spadajo pred vsem oni tako zvani „pikantni“ romani, kateri imajo sicer prav nedolžne naslove, v časih še celó kak rek iz sv. pisma. Ali njih vsebina je pravi strup, kateri srka človek v sé dostikrat prav ne vedé. In žalibog, ti romani ne ostanejo le v mestih, kjer so se izlegli; opravičniki z mogočnimi culami tacihi knjig gredó na vse vetrove, strupit z njimi tudi kmetsko ljudstvo.

In čudimo se potem, ako se zgodi kaka žalostna dogodba, in vprašujemo se: Kako je to mogoče? Kdo je naučil tega ali onega kaj tacega? A slednjič najde se le kaka knjiga, iz katere si je prisvojil ta ali oni návod k temu dejanju.

Kritika je užé davno obsodila te proizvode, in koliko se je užé pridigovalo v cerkvi zoper nje. Ali vender ljudje ne bodo nehali brati teh knjig, dokler jih vzgoja ne bode vtrdila popolno v dobrem.

## Jezikove opómnje.

(Dalje.)

### II.

Pred vsem nam je treba — enotne slovnice. „Slovníc imamo že lepo število“, piše g. S., „vender prave še ne, katera bi ustrezala dejanjskim potrebám“. In kaka bi morala ta „prava“ slovnica biti? Pred vsem: ne preumetna! „Tej novej slovnici bi bilo pač za podlogo vzeti Levstikovo; ali, da bolje rečem, njo bi bilo treba prirediti“. Oblike v tej slovnici morajo biti kolikor moči enotne, pravila določna in jasna, ki zahtevajo naravnost: edino takó imaš prav pisati! Nikjer ne sme biti niti najmanjše dvojbe, kakó naj se prav piše; pisatelj ne sme imeti na izbiri, da si vzame sam, kar mu najboljše ugaja!

Čemu n. pr. pišemo v rod. množ.: ljudi, ljudj (ta „j“ na konci ni potreben); živali, živál, živalij; bitkosti, britkóst, britkostij, — torej dve, tri oblike, ko bi nam vender ena popolnem zadostovala! Ali: velika mesta in velike mesta. Sklanja: vodja, vodje, vodji, in: vodja, vodja, vodju . . . Najboljši in narboljši. Onedve ste bili in „sta“ bili! Upognen in upognjen. S postrežno roko in s postrežno rokoj (jaz nimam nič zoper to, ako rabi pesnik zadnjo oblikó, kadar je ravno potrebuje pri rimanji; a da bi tudi v prozi pisali: med mračnoj Muro in deročoj Dravo, poleg: mračno, deročo, — je pa vender odveč).